

worden aangewezen. Dit goddelijk verband kon desgewenscht ook worden geconstateerd tusschen andere perioden dan die van het Oude en het Nieuwe Testament; het werd een van de wijzen, waarop men de antieke beschaving in overeenstemming trachtte te brengen met het Christelijk geloof.

Reeds Thomas van Aquino had in zijn desbetreffende definitie in het midden gelaten welke gebeurtenissen door Gods schikking over de eeuwen heen met elkaar werden verbonden, zoo werd het tenslotte mogelijk God's bestier evident te maken — zelfs in de gebeurtenissen van den dag — door zich op bijbelplaatsen te beroepen.

In de 16de eeuw, met zijn schokkende godsdienst- en vrijheidsoorlogen, greep het verdiepte volksgeloof, dat zoo juist de boeken van het oude Testament had leeren waardeeren, de parallel van Israël's strijd voor geloof en vrijheid tegen goddelooze vreemde tyrannen, met vrome verwachting aan. Zoo de Zwitsersche eedgenooten, zoo de Hollanders in hun strijd tegen Spanje. Toen b.v. in 1578 Oranje en Matthias hun veelbelovenden intocht binnen Brussel hielden, had Jan Bapt. Houwaert het thans nog treurende, maar straks verlost Nederland getroost met de parallel van Israël's bedruktheid aan Babylon's stroomen; de passage uit het naar maat en val ongemeen aan het Wilhelmus herinnerend gedicht luidt:

„Gelijckerwijs vol rouwen Zat 't volck van Israel,
In Babylons landouwe, Deur tyrannye fel; —
Zoo hebben wij gezeten In 't soete Nederland,
Vol lijden onghemeten, Deur Spaingsche jock en bant;
Maar God heeft ons gezonden Van Nassouwen een helt,
Welk heeft den bant ontbonden, Die ons dus heeft gequelt.”

Wie de diepere zin mocht zijn ontgaan, vond achter Vondel's vredespel „Pascha” van 1612 een „Vergelijkinghe vande verlossinghe der kinderen Israels met de vrijwordinghe der Vereenichde Nederlandtsche Provintien”; de derde maar belangrijkste bedoeling, „de uittocht van de ziel naar het hemelsche Vaderland” hoefde niet nader aangeduid te worden.

Zooals voor de 17de eeuw het verleden het symbool van het heden was, kon het heden de allegorie van het hierna komende worden.

Maar niet alleen de Bijbelboeken, ook de hernieuwde en gezuiverde geschiedschrijving vermeldde frappante feiten; daar was immers sprake van een opstand der eerste bewoners dezer streken tegen knevelaars, afpersers en onderdrukkers, een opstand geleid door een held van koninklijken bloede en last not least een opstand, waarbij een handvol moerasbewoners met succes den strijd had aangeboden met een wereldheerschappij.

De parallel lag voor de hand! De „gelegtheden” van den strijd die men zelf nog niet beëindigd had, bood te veel overeenkomst met den opstand van